

аспірант
Національного технічного
університету України
«Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»

ЕМОТИВНЕ ЗАБАРВЛЕННЯ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Д.Г. ЛОУРЕНСА «КОХАНЕЦЬ ЛЕДІ ЧАТТЕРЛЕЙ»)

Незважаючи на те, що розробка питання емотивності є надзвичайно актуальною у рамках сучасної антропоцентричної парадигми лінгвістики, деякі аспекти текстової емотивності залишаються ще малодослідженими, потребують подальшого уточнення і більш глибокого аналізу. Актуальність нашої статті зумовлена саме недостатнім, на наш погляд, мовознавчим та літературознавчим опрацюванням проблематики, пов'язаної із специфікою аналізу емотивного забарвлення художнього тексту.

Аналіз останніх робіт, присвячених текстовій емотивності, дав змогу зробити висновок, що емотивне забарвлення художнього тексту рідко стає окремим об'єктом наукових досліджень і, як правило, розглядається у тандемі з іншими рівнями аналізу текстової емотивності, такими як емотивний фон, емотивна тональність тощо. Так, російська дослідниця, представниця волгоградської школи лінгвістики емоцій С.В. Іонова вперше вказала у своїй роботі на необхідність чіткого розмежування таких понять, як емотивне навантаження, емотивний тон, емотивне забарвлення, емотивний план та ін. Саме її робота, на нашу думку, стала поштовхом для появи подальших робіт, присвячених розробці цього питання. Так, інша російська дослідниця Г.М. Ленько, спираючись на роботи С.В. Іонової, аналізує емотивне забарвлення, емотивний фон, емотивну тональність, емотивну спрямованість та емотивну модальність на різних рівнях текстової емотивності. Також розробці цього питання приділяють увагу такі зарубіжні вчені: E.W. Kneepkens, R.A. Zwaan, Katinka Dijkstra, A.C. Graesser.

Метою нашої статті є дослідження специфіки емотивного забарвлення роману Д.Г. Лоуренса «Коханець леді Чаттерлей».

Специфіка досліджуваного об'єкта зумовила використання компонентного, психолінгвістичного та контекстуального методів аналізу текстового матеріалу.

Історичне тло, в умовах якого жив і творив легендарний англійський письменник Д.Г. Лоуренс, характеризується розвитком машинного виробництва та індустріалізації, розквітом матеріалізму та раціоналізму, які, у свою чергу, супроводжувались певним застоєм справжніх і щирих емоцій. Сам письменник у своїх романах, новелах, картинах та есе не раз критикував сучасне йому суспільство за підробку емоцій.

Філіп Ріф навіть зазначав, що Д.Г. Лоуренс був найталановитішим мрійником, який до кінця вірив у перемогу ірраціонального (тобто емоцій і почуттів) у сучасній йому раціональній культурі [1, с. 2]. Д.Г. Лоуренс був упевнений у тому, що розвиток машинної цивілізації паплюжить не тільки природу, а й емоційний світ людини. “To discover again a free flow of the passionate life became for him almost a mystical ideal” [2, с. 277]. Саме це він намагався зробити у своїх романах – відродити щирі людські емоції та почуття, змусити людину знову відчути весь спектр різноманітних емоцій, нагадати кожному, що емоційний світ людини є не менш важливим за інтелектуальний. Геррі Мур зазначає: “In the modern day world Lawrence had discerned and was trying to correct the present-day imbalance between intellectual and emotional elements, not only in sex but in all other phases of human life. He stressed passion and the emotions because humanity had so long neglected them: he was not trying to destroy the intellectual processes, but merely to bring them into their proper relationship with the emotions” [1, с. 43]. Усією своєю творчістю Д.Г. Лоуренс намагався переконати сучасне йому суспільство у тому, що «життя тіла – це життя почуттів і емоцій. Тіло відчуває справжній голод, справжню спрагу, справжню радість від сонця або снігу, справжнє задоволення від запаху троянд або бузку; справжній гнів, справжній сум, справжню любов, справжню ніжність, справжнє тепло, справжню пристрасть, справжню ненависть, справжнє горе. Всі емоції належать тілу...» (переклад наш. – А.П.) [1, с. 46]. Найкраще продемонструвати це йому вдалось у романі «Коханець леді Чаттерлей», насичене емотивне полотно якого сприяло тому, що саме цей роман був обраний нами для аналізу специфіки емотивного забарвлення художнього тексту. Але перш ніж перейти безпосередньо до аналізу, слід з'ясувати визначення і сутність самого поняття «емотивне забарвлення».

Відомо, що існує декілька рівнів аналізу текстової емотивності, які пов'язують із планом змісту та планом вираження. Нас у цій статті буде цікавити саме план вираження, оскільки саме він пов'язаний із лінгвістичним рівнем аналізу тексту і є системою мовних засобів, що експлікують емоційне значення та формують щільність емотивного полотна тексту [3]. Сукупність мовних і текстових засобів, які використовуються для кодування емоційного змісту, їх варіативність і можливість вибору і є емотивним забарвленням тексту [4].

Унікальність емотивних засобів проявляється насамперед у їхньому лексичному різноманітті, специфіці фонетичного виконання, особливих синтаксичних конструкцій та стилістичних фігурах. Процес сприйняття емоційної інформації полягає у декодуванні емотивних знаків [5].

Найважливішим елементом емотивного забарвлення тексту є його емотивно-просодичне оформлення [6]. Інтонацією виражається комплекс емотивних смислів. Зниження і підвищення основного тону голосу, уповіль-

нення темпу, поява пауз – усе це спрямовано на інтенсифікацію іллокутивної сили висловлювання. У письмовому тексті інтонація, як правило, передається за допомогою авторських коментарів [3] (came the man's angry voice; in a hot, impulsive voice; she said in a wondering voice; he spoke cold, good English, and there was anger in his voice; he replied in the cool, slightly mocking voice; she heard the curious satisfaction in his voice) [7]. Також інтонація може передаватись за допомогою графічного оформлення, яке відіграє надзвичайно важливу роль у художніх текстах, оскільки літературні твори ми, як правило, читаємо, а не слухаємо. Серед найуживаніших графічних елементів емотивності у романі «Коханець леді Чаттерлей» можемо виокремити такі: курсив (*why, in God's name?*; 'I asked you,' she panted; 'Of course she had to catch me in my coarse apron, and a dirty face!; So that's *that!*; But it mustn't go on, *mustn't*, I tell you, or I won't be answerable for consequences; 'But I'm *not* an invalid, and I will *not* have a manservant; 'Let her *try!*'; 'He! He! What name do you call him by? You only say *he*) [7], знак оклику (Time! Time!; 'He! He!; he was acting! acting!; 'Every sort of a good time, damn it, every sort!) [7], три крапки (Only Clifford and his books, which did not exist... which had nothing in them!; The child, her child, was just an it' to him. It... it... it!) [7], знак оклику (But to let them breed a child on you! Ugh!) [7].

Емотивне забарвлення тексту може створюватися за допомогою використання морфологічних і словотворчих засобів мови. Використання виражальних можливостей суфіксів і префіксів, зокрема суфіксів суб'єктивної оцінки (демінітивних, аугментативних, пейоративних), є, на нашу думку, найбільш продуктивним засобом створення емотивного забарвлення художнього тексту. У романі «Коханець леді Чаттерлей» найбільш уживаним є пейоративний суфікс *-ish* (youngish gentleman, monkeyish, childish).

Одним із найчастотніших лексичних засобів створення емотивного забарвлення роману «Коханець леді Четтерлей» є вживання діалектизмів. Так, наприклад, коли Меллорс розмовляє із Кліфордом, він завжди вживає "cold, good English" [7]:

Mellors: 'Doesn't seem anything broken,' he said. 'There's certainly nothing obviously broken.'

Lord: 'I hope I have said nothing to offend you,' he added, in a tone of dislike.'

Mellors: 'Nothing at all, Sir Clifford!' [7].

Але під час побачень із коханою жінкою Коні, коли розмова стає більш інтимною та емоційною, він завжди переходить на діалект:

Mellors: 'Are yer cold?' he asked, in a soft, small voice, as if she were close, so close.

Connie: 'No! But I must go,' she said gently [7].

Мелорс завжди переходить на діалект, коли його переполюють емоції. Сам Д.Г. Лоуренс у першій версії роману, яка була опублікована у 1944 р. під назвою "The first Lady Chatterley", зазначає: "He too was angry. She was bedinning to know him – and to understand his changes into dialect. When they were merely two people together, quite pleasant, he spoke more or less good English. When he really loved her and cooed over her in the strange, throaty cooing voice of a man to his tender young wife, he said "thee" and "thou". And when he was suspicious or angry, he used the dialect defiantly, but said "you" – or rather "yer" – and not "thou" [8, с. 104].

Взагалі у перших двох версіях роману, які є значно менш популярними ніж третя, Д.Г. Лоуренс подає багато роз'яснень щодо діалектизмів, які вживає головний герой. Саме тому з лінгвістичного погляду перші дві версії роману є більш цікавими та корисними. Так, у другій версії роману автор пояснює не тільки емоції, які переживає герой, коли використовує діалект, а й емоції, які цей діалект викликає у головної героїні твору – Коні: "Tha mun com' ter th' cottage for a naight, sholl ter?", his speech getting broader. "Tha mun com an' slaip wi' me, afore tha goos wi' thy feyther. Shall ter? When sholl ter?" Her mind flickered like a wavering candle, under the sound of the curiously varied dialect, which sometimes said maun for must and sometimes mun: then sholl or shall apparently indiscriminately. "We'n'ad summat fr' us-selves!" he said, and all her skin turned, it was so unspeakably intimate and stuck together" [8, с. 380].

На синтаксичному рівні емотивне забарвлення створюється за допомогою риторичних питань (But why care, why bother? [7]), синтаксичного паралелелізму (What had he done, after all? what had he done to herself, Connie, but give her an exquisite pleasure and a sense of freedom and life? [7]), інверсії (And at the same time, never had she felt so acutely the agony of her own female forlornness [7]), еліптичних конструкцій (How unspeakably humiliating! [7]).

Щодо стилістичних засобів створення емотивного забарвлення тексту, то у романі «Коханець леді Чаттерлей» найуживанішими є епітети (with the complicated and confused anger [7]), метафори (heart simply stood still; her heart sank; heart gave a little thrill; broke Connie's heart; His heart melted suddenly; her heart was heavy; her heart began to weep; her woman's heart crying out; rebellion burning in her heart; blood sinks; all his face glimmering with wicked laughter; yellow with anger [7]) та порівняння (And she looked as rapt as if I had said the heavens had opened to you [7]).

Узагальнюючи проаналізований матеріал, можна зробити висновок, що лексичні і стилістичні засоби є найбільш продуктивними ресурсами для створення емотивного забарвлення роману Д.Г. Лоуренса «Коханець леді Чаттерлей». Також слід зазначити, що важливою особливістю мовних засобів вираження емоцій є системний характер: «...жоден із засобів вираження внутрішнього переживання не є самодостатнім, і тільки різні їх комбінації у висловлюванні і тексті з різною повнотою і визначеністю передають зміст емоційного стану героя» [9, с. 112]. Близькі за своїм емоційним характером засоби притягують один одного, утворюючи цілі комплекси у складі текстового уривку [10], і визначають яскраве емотивне забарвлення художнього тексту.

Представлені результати досліджень є початковою ланкою визначення специфіки емотивного забарвлення тексту і потребують подальшого поглибленого аналізу різних рівнів аналізу текстової емотивності.

Література:

1. Rehan N. Rationalism and D.H. Lawrence: a 21st century perspective / N. Rehan [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://scholarworks.montana.edu/xmlui/bitstream/handle/1/2117/RehanN04.pdf?sequence=1>.
2. Evans I. A Short History of English Literature / I. Evans. – London : Penguin, 1983. – 400 p.
3. Кадыркова Ю.В. Эмотивные побудительные высказывания: план содержания и план выражения / Ю.В. Кадыркова // Вестник ЛГУ им. А.С. Пушкина. – 2010. – № 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/emotivnye-pobuditelnye-vyskazyvaniya-plan-soderzhaniya-i-plan-vyrazheniya>.
4. Ионова С.В. Эмотивность текста как лингвистическая проблема : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.19 «Общее языкознание, социолингвистика, психолингвистика» / С.В. Ионова. – Волгоград, 1998. – 23 с.
5. Маслова А.Ю. Прагматическая функция эмотивного компонента в коммуникативном поле побуждения / А.Ю. Маслова, Ю.В. Кадыркова // Вестник Томского государственного университета. – 2010. – № 339. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/pragmaticheskaya-funktsiya-emotivnogo-komponenta-v-kommunikativnom-pole-pobuzhdeniya>.
6. Шаховский В.И. Лингвистическая теория эмоций / В.И. Шаховский. – М. : Гнозис, 2008. – 416 с.
7. Lawrence D.H. Lady Chatterley's Lover / D.H. Lawrence [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gutenberg.net.au/ebooks01/0100181h.html>.
8. Lawrence D.H. The First and Second Lady Chatterley Novels / David Herbert Lawrence. – Cambridge : Cambridge University Press, 2002. – 732 p.
9. Баранов А.Г. Функционально-прагматическая концепция текста / А.Г. Баранов. – Ростов-н/Д. : Феникс, 1993. – 512 с.
10. Мягкова Е.Ю. Когнитивная теория эмоций и исследование эмоциональной лексики / Е.Ю. Мягкова ; Ин-т языкознания АН СССР. – М., 1991.

Анотація

**А. ПРОКОЙЧЕНКО. ЭМОТИВНЕ ЗАБАРВЛЕННЯ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ
(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Д.Г. ЛОУРЕНСА «КОХАНЕЦЬ ЛЕДІ ЧАТТЕРЛЕЙ»)**

У статті досліджується специфіка емотивного забарвлення художнього тексту. Основна увага зосереджена на романі Д.Г. Лоуренса «Коханець леді Чаттерлей». Подаються приклади основних емотивних засобів, що беруть участь у створенні емотивного забарвлення тексту.

Ключові слова: емотивність, емотивний текст, емотивне забарвлення.

Аннотация

**А. ПРОКОЙЧЕНКО. ЭМОТИВНАЯ ОКРАСКА ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТЕКСТА
(НА МАТЕРИАЛЕ РОМАНА Д.Г. ЛОУРЕНСА «ЛЮБОВНИК ЛЕДИ ЧАТТЕРЛЕЙ»)**

В статье исследуется специфика эмотивной окраски художественного текста. Основное внимание сосредоточено на романе Д.Г. Лоуренса «Любовник леди Чаттерлей». Подаются примеры основных эмотивных средств, участвующих в создании эмотивной окраски текста.

Ключевые слова: эмотивность, эмотивный текст, эмотивная окраска.

Summary

**A. PROKOICHENKO. THE EMOTIVE COLORING OF LITERARY TEXT
(BASED ON THE MATERIAL OF D.H. LAWRENCE'S NOVEL "LADY CHATTERLEY'S LOVER")**

The article deals with the specificity of the emotive coloring of the literary text. Special attention is paid to the novel written by D.H. Lawrence "Lady Chatterley's Lover". Also the article provides the examples of the main emotive means that create the emotive coloring of the text.

Key words: emotivity, emotive text, emotive coloring.